

III AUa 84/19, Podstawa do obciążania obywatela obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. - Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

LEX nr 2719350

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 27 czerwca 2019 r.

III AUa 84/19

Podstawa do obciążania obywatela obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

TEZA aktualna

Obowiązki publicznoprawne obciążające obywateli muszą wprost i jednoznacznie wynikać z przepisu prawa zapisanego ustawie, i bez żadnych wątpliwości nie mogą być przez organ dowolnie wyinterpretowane.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia SA Jolanta Hawryszko (spr.).

Sędziowie SA: Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk, Anna Polak.

Sentencja

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 czerwca 2019 r. w S. sprawy M. D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przy udziale (...) (...) (...) o składki na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 28 listopada 2018 r., sygn. akt VI U 1550/18 oddala apelację.

Uzasadnienie faktyczne

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 26 kwietnia 2018 r. stwierdził, że istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz ubezpieczenie wypadkowe z tytułu wypłaty M. D. jako funkcjonariuszowi (...) (...) u płatnika składek (...) (...) w S., nagrody rocznej należnej za 2017 rok, oraz stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia wynosi za luty 2018 r. 6.315,68 zł.

M. D. złożył odwołanie od powyższej decyzji, wnosząc o jej uchylenie.

W odpowiedzi organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. Twierdził że, ponieważ M. D. nabył prawo do nagrody rocznej w 2017 r., a zatem wówczas, gdy podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych, to jest zobowiązany na zapłaty składek na ubezpieczenia.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 28 listopada 2018 r. zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że nie istnieje obowiązek naliczenia i przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu wypłaty ubezpieczonemu M. D., jako funkcjonariuszowi (...) (...) u płatnika składek (...) (...) (...) w S. od nagrody rocznej należnej za 2017 rok, wypłaconej w roku 2018.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony był pracownikiem (...) w S. i z tego tytułu M. D. był zgłoszony do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnych i rentowych, wypadkowego oraz zdrowotnego od 1 marca 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. Ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie

ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw, od dnia 1 stycznia 2018 r. funkcjonariusze (...) (...) zostali włączeni do systemu emerytalnego służb mundurowych. Ubezpieczony, jako funkcjonariusz (...), otrzymał propozycję pełnienia służby w (...) (...) (...) (...) w S. Po przyjęciu propozycji, od 1 stycznia 2018 r. pełni służbę w (...) (...) (...) w S. jako funkcjonariusz (...) (...) i od 1 stycznia 2018 r. zgłoszony jest wyłącznie do obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego. W lutym 2018 r. ubezpieczonemu wypłacono nagrodę roczną za rok 2017 w kwocie 6.444,97 zł. Jednocześnie w lutym 2018 r. płatnik skorygował wynagrodzenie za grudzień 2017 r. w związku z rozliczeniem zwolnienia lekarskiego, które zmniejszyło uzyskany przez ubezpieczonego w lutym 2018 r. przychód o kwotę 129,29 zł. Przychód M. D. z tytułu nagrody rocznej wyniósł w lutym 2018 r. - 6.315,68 zł.

Sąd I instancji uznał zasadność odwołania. Wywiódł, że z dniem 1 stycznia 2018 r. w życie weszła ustawa z 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw, zwana dalej ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy służb mundurowych. Ustawa rozszerzyła zakres podmiotowy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy służb mundurowych, bowiem objęła funkcjonariuszy (...) (...), którzy dotychczas byli objęci powszechnym systemem emerytalnym. Na podstawie art. 7 ww. ustawy z 11 maja 2017 r., w art. 6 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych uchylony został pkt 18a, który stanowił, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są funkcjonariuszami (...) (...). Oznacza to, że funkcjonariusze (...) (...) - na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 18a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i na mocy art. 12 ust. 1 tej ustawy - do 31 grudnia 2017 r. podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu, a od 1 stycznia 2018 r. nie podlegają tym ubezpieczeniom, lecz wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu. Ponadto ustawa z 11 maja 2017 r. zmieniła art. 18 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, który od 1 stycznia 2018 r. stanowi, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1-3 stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, ust. 4 pkt 5 i ust. 12. Sąd Okręgowy zatem uznał, że M. D. od 1 stycznia 2018 r. nie jest już objęty powszechnym obowiązkiem ubezpieczenia, który wynika z ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, i brak technicznej możliwości naliczenia składek na jego ubezpieczenia społeczne.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że nagroda roczna przysługuje funkcjonariuszowi za służbę pełnioną w danym roku kalendarzowym w wysokości 1/12 uposażenia, uposażenia chorobowego i uposażenia za przedłużony czas służby otrzymanego na podstawie art. 242 ust. 1 ustawy z 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1947). Natomiast w myśl art. 242 ust. 13 powyższej ustawy, nagrodę roczną wypłaca się do 31. dnia marca roku następującego po roku, za który przysługuje nagroda. Zdaniem Sądu Okręgowego, mimo że świadczenie nazwane jest nagrodą roczną za poprzedni rok kalendarzowy, to w rzeczywistości stanowi nagrodę za służbę pełnioną w danym roku kalendarzowym. Jest to zatem świadczenie należne (po spełnieniu określonych warunków) w następnym roku po nabyciu do niego prawa, i jedynie nazwa oraz parametry wyliczenia wysokości, dotyczą roku poprzedniego. Skoro zatem M. D. wypłacono nagrodę roczną w 2018 r., kiedy nie podlegał już powszechnym ubezpieczeniom społecznym, to brak podstaw do

odprowadzania do ZUS-u składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wypadkowe od przychodu uzyskanego w tym roku.

Niezależnie od powyższego Sąd Okręgowy wskazał, że w myśl art. 11 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 200) przychodami, z zastrzeżeniem art. 14-15, art. 17 ust. 1 pkt 6, 9 i 10 w zakresie realizacji praw wynikających z pochodnych instrumentów finansowych, art. 19, art. 25b i art. 30f, są otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Natomiast w myśl art. 12 ust. 1 ww. ustawy z 26 lipca 1991 r. za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi, że momentem powstania przychodu, co do zasady nie jest moment powstania należności pieniężnej, lecz moment faktycznego otrzymania przez podatnika albo postawienia do jego dyspozycji pieniędzy lub innych wartości. Sąd Okręgowy zważył, że opodatkowaniu nie podlegają przychody, które choć należne, nie zostały jeszcze rzeczywiście otrzymane przez płatnika. M. D. otrzymał nagrodę roczną w lutym 2018 r. i świadczenie to - zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych - jest jego przychodem. Dodatkowo przywołał uchwałę składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z 10 września 2009 r., I UZP 5/09 (OSNP 2010, nr 5-6, poz. 71), w której stwierdzono, że niewypłacone pracownikowi wynagrodzenie za pracę, nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Obowiązek opłacania składek powstaje więc z chwilą wypłaty lub pozostawienia do dyspozycji ubezpieczonego wynagrodzenia.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy ocenił, że decyzja organu rentowego, zarówno w zakresie ustalenia obowiązku przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe, jak i ustalenia podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia, nie odpowiadała prawu. Nie znajduje żadnego uzasadnienia pogląd organu, że skoro nagroda roczna dotyczyła okresu służby ubezpieczonego w 2017 r., to obowiązek odprowadzenia składek na ubezpieczenia społeczne od tego świadczenia powstał także w tym roku.

Apelację od wyroku założył organ rentowy zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, polegający na błędnym założeniu, że nie istnieje obowiązek naliczenia i przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe z tytułu wypłaty ubezpieczonemu, jako funkcjonariuszowi (...) (...) u płatnika składek (...) (...) (...) w S. nagrody rocznej należnej za 2017 rok, wypłaconej w roku 2018, podczas gdy analiza sprawy prowadzi do wniosku, iż istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenia. Apelujący wniósł o zmianę wyroku przez oddalenie odwołania oraz orzeczenie o należnych organowi kosztach procesu.

Uzasadnienie prawne

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonał w sprawie trafnych ustaleń, które w istocie w ogóle nie były sporne, a przede wszystkim trafnej oceny prawnej. W szczególności, nie sposób dopatrzyć się w postępowaniu Sądu Okręgowego błędów w zakresie ustalania istotnych faktów, co stanowi zasadniczy zarzut apelacji. Przy tym wymaga zauważenia, że organ w treści apelacji sformułował hipotezę - że w sytuacji prawnej ubezpieczonego, istnieje obowiązek naliczenia i przekazania składek na ubezpieczenia społeczne od nagrody wypłaconej w roku 2018 - lecz w ogóle

nie podjął się jej prawnego uzasadnienia. Organ nie zamieścił żadnego wywodu prawnego nawiązującego do przyjętej podstawy prawnej decyzji.

Należy podkreślić, że spór w sprawie sprowadzał się de facto do kwestii intertemporalnych. Mianowicie należało rozstrzygnąć, które przepisy powinny znaleźć zastosowanie do sytuacji ubezpieczonego. Czy powinna być to ustawa z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2017 r., czy też w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2018 r., nadanym jej ustawą z 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 5 lipca 2017 r.). Ustalenie tej kwestii, bowiem ostatecznie wyjaśni, czy istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz wypadkowe z tytułu wypłaty M. D., jako funkcjonariuszowi służby (...) (...), w lutym 2018 r. nagrody rocznej za rok 2017. Bezsprzecznie przepisy intertemporalne nie regulują kwestii rozliczania należności składkowych od nagrody rocznej wypracowanej w roku poprzedzającym reformę systemową, a wypłaconej w kolejnym roku, po wprowadzeniu reformy.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w sytuacji, w której ustawodawca, dokonując zmiany obowiązujących dotychczas przepisów, nie zawiera w nich żadnych regulacji odnośnie stosowania prawa w zakresie rozliczeń należności dotychczas przysługujących funkcjonariuszom, to zgodnie z zasadą bezpośredniego działania prawa, należy zastosować nową regulację prawną. Milczenie ustawodawcy co do kwestii przejściowych, wprost nakazuje kierowanie się ogólnymi zasadami prawa, w tym regułą *lex posteriori derogat legi priori*. W konsekwencji, przy braku przepisów intertemporalnych, od chwili wejścia w życie nowego prawa, podlega ono stosowaniu do wszelkich stosunków prawnych i zdarzeń prawnych, zarówno tych, które dopiero powstaną, jak i tych, które powstały przed wejściem w życie nowych przepisów, ale trwają w czasie dokonywania zmiany prawa (por. S. Wronkowska, M. Zieliński - Komentarz do zasad techniki prawodawczej, Wydawnictwo Sejmowe str. 84).

W rezultacie przedstawionej oceny Sąd Apelacyjny uznał, że skoro nagroda roczna została faktycznie wypłacona ubezpieczonemu w lutym 2018 r., to organ orzekając o zobowiązaniu ubezpieczonego nie mógł przyjąć, że istniał obowiązek przekazania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe oraz wypadkowe z tytułu wypłaty w lutym 2018, i to tylko dlatego, że tytuł prawny należności nawiązywał do roku 2017. W dacie zdarzenia prawnego, jakim była wypłata nagrody, bez wątpliwości nie istniały przesłanki do obciążenia ubezpieczonego należnością o charakterze publicznym, albowiem nie obowiązywał już pkt 18a art. 6 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. To oznacza, że funkcjonariusze (...) (...) od 1 stycznia 2018 r. przestali podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu, zatem nie obciążają ich z tego tytułu żadne zobowiązania o charakterze publicznym.

Na tle zaistniałego sporu, należy też mieć na względzie kwestię konstytucyjną. Mianowicie, zgodnie z art. 84 Konstytucji RP: Każdy jest obowiązany do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie. Zatem, w sytuacji jaka zaistniała w sporze, obciążenie ubezpieczonego składkami należnymi organowi rentowemu nastąpiłoby wbrew wskazanemu przepisowi Konstytucji, zważywszy że nie istnieje wyraźna podstawa prawna, a uprawnienie organu jest wywiedzione z dowolnej interpretacji dotychczasowych regulacji prawnych. Obowiązki publicznoprawne obciążające obywateli muszą wprost i jednoznacznie wynikać z przepisu prawa zapisanego ustawie, i bez żadnych wątpliwości nie mogą być przez organ dowolnie

wyinterpretowane.

W tym stanie sprawy apelacja organu rentowego jako niezasadna podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

Sędziowie: Przewodniczący